

5301

การสร้างควมหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์ไทย
เรื่อง "สี่แผ่นดิน"

นายนิติทัศน์ วิจิตรภาพ

ศูนย์วิทยพัทยาการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
วิทยานพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

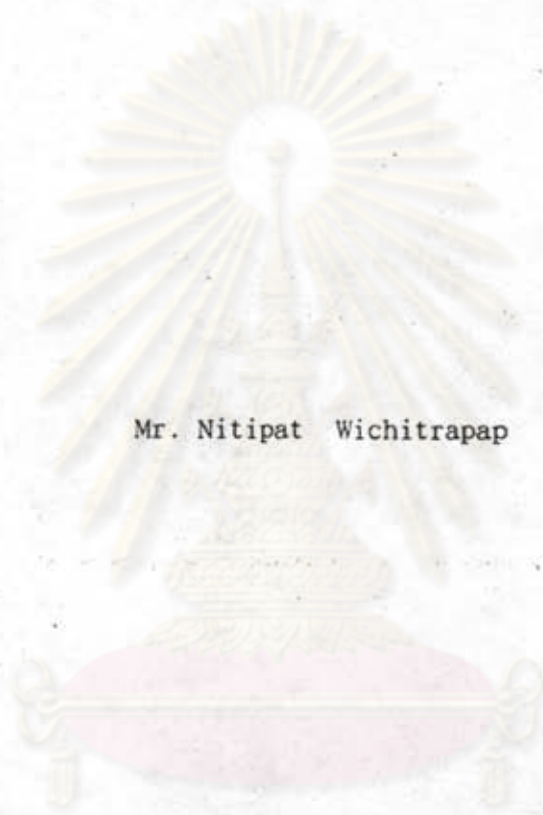
พ.ศ. 2537

ISBN 974-631-057-7

สงวนลิขสิทธิ์ บัณฑิตวิทยาลัย

I16964218

THE MEANING OF SCENERY AND PROPERTIES IN THAI T.V. DRAMA
"SIPAENDIN"

Mr. Nitipat Wichitrapap

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

For the Degree of Master of Arts

Department of Mass Communication

Graduate School

Chulalongkorn University

1994

ISBN 974-631-057-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละคร
โทรทัศน์ไทย เรื่อง "สี่แผ่นดิน"

โดย

นายนิติพัฒน์ วิจิตรภาพ

ภาควิชา

การสื่อสารมวลชน

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ จงสุวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน สุชาโรต)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ร้อหาร วงศ์บ้านคู่)

นิติพัฒน์ วิจิตรภาพ : การสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์
ไทยเรื่อง "สี่แผ่นดิน" (THE MEANING OF SCENERY AND PROPERTIES IN THAI T.V.
DRAMA) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 110 หน้า. ISBN 974-631-057-7

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าใจถึงกระบวนการสร้างสรรค์ความหมายในการนำเสนอฉาก
และอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ซึ่งได้เผยแพร่ภาพโดยสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3
บริษัทบางกอก เอ็น เตอร์ เทน เมนต์ เมื่อปี พ.ศ. 2534 ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความ
หมายเด่นชัดของการ เปลี่ยนช่วงยุคสมัยด้วยลักษณะวิธีการจัดฉากและการใช้อุปกรณ์ประกอบฉากมาทั้งหมด 4 ฉาก
เพื่อวิเคราะห์ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้จัดละคร ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์ และทีมงานผู้ผลิตฉาก
โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบวิธีการ ปัญหาตลอดจนอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎี
การละครและสัญวิทยา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดและใช้อุปกรณ์ประกอบฉากในละครโทรทัศน์เป็นกระบวนการสร้าง
ความหมายด้วยการผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ทั้งอาภักภரியของตัวแสดง แสง เสียง มุมกล้อง และเทคนิค
ทางโทรทัศน์เพื่อช่วยส่งเสริมการนำเสนอของละครให้มีความน่าเชื่อถือ และสามารถสื่อความหมายไปยัง
ผู้ชมได้ตรงตามหน้าที่ของฉากคือ (1) บ่งบอกถึงยุคสมัย บรรยากาศ กาลเวลา และการสร้างอารมณ์ร่วม
ให้เกิดกับผู้ชม (2) ช่วยเสริมบุคลิกของตัวละครให้เด่นชัดขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบอีกว่าประสิทธิภาพในการสื่อความหมายด้วยฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากในละคร
โทรทัศน์ขึ้นอยู่กับ การเตรียมงานการผลิตละครโทรทัศน์ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียดของทีมงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา...การสื่อสารมวลชน.....
สาขาวิชา...การสื่อสารมวลชน.....
ปีการศึกษา...2537.....

ลายมือชื่อนิติพัฒน์ วิจิตรภาพ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

C450512 : MAJOR MASS COMMUNICATION
KEY WORD: MEANING/SCENERY/PROPERTIES

NITIPAT WICHITRAPAP : THE MEANING OF SCENERY AND PROPERTIES IN
THAI T.V. DRAMA "SIPAENDIN". THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. SURAPONE
VIRULRAK Ph.D., 110PP. ISBN 974-631-057-7

The objective of this research is to gain understanding of a signification process presented in the scenes and properties of the 1991 Thai television series "SIPAENDIN" which was portrayed by Bangkok Entertainment Company (channel 3). Four outstanding scenes were purposively sampled as a representative of each transitional period from Thai History. The content analysis of the drama was undertaken along with an in-depth interview of the producer, the script writer, and the set dressing team. The main focus was the analysis of setting elements and presentation techniques as well as their problems and barriers under the conceptual framework of drama theory and semiology.

Results indicate that the integration of salient factors such as acting, lighting, sound, and camera angles are attributable to the success of the scenes and the properties in terms of their "meaning" conveyed to the audience. All those factors help to enhance functional role of the scenes as follows: (1) to signify periods, environmental atmosphere, times, and elicit involvement of the audience; (2) to aggrandize main characters in the drama.

In addition, it is also found that the effectiveness of the scenes and the property setting in the drama relies inevitably on a elaboration study at the preparation stage of the series.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน _____
สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน _____
ปีการศึกษา 2537 _____

ลายมือชื่อนิติศ นิติศ ศรีสม
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา [Signature]
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม _____

กิตติกรรมประกาศ

ในการท้าววิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล วิรุฬห์รักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ซึ่งกรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และช่วยตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนประธานกรรมการ และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัน สุชาโรต และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ โอฟาร วงศ์บ้านตู รวมทั้งผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญเรือน กิติวัฒน์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย ศิริกายะ ผู้ให้ความรู้และข้อคิดที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่องานวิจัยนี้ ด้วยความกรุณาตลอดมา

ขอขอบพระคุณ คุณสมรักษ์ ณรงค์วิชัย คุณวรายุทธ มิสินทจินดา คุณเพิ่มศักดิ์ อาบทิพย์ และ เจ้าหน้าที่ทุกท่านของไทยทีวีสีช่อง 3 รวมทั้งผู้ให้สัมภาษณ์ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีในเรื่องข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยนี้ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ห้องสมุด และเจ้าหน้าที่ของภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ทุกท่าน ในความมีน้ำใจช่วยเหลือผู้วิจัยด้วยดีตลอดมา

และผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา รวมทั้งเพื่อนร่วมชั้น MC2 ที่ร่วมกันเกื้อหนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจผู้วิจัยมาโดยตลอด

สำหรับผู้ที่ เป็นเสมือนแรงบันดาลใจที่สำคัญที่ทำให้ท้าววิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นรูปเล่มที่สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีนั้นก็คือ น้องนก สุทธิณี ละมเสถียร

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณามาทักท้วง และขอประทับไว้ในความทรงจำถึงความเอื้อเฟื้อของทุกท่านที่ท้าวทำงานวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีจนปรากฏเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
ปัญหามาวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
ข้อสันนิษฐานเบื้องต้น.....	8
นิยามศัพท์.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	11
2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับการนำเสนอจากและอุปกรณ์ประกอบฉาก	
ละครโทรทัศน์.....	12
ความเป็นฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์.....	12
แนวทางและรูปแบบการนำเสนอจากและอุปกรณ์ประกอบฉาก	
ละครโทรทัศน์.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของฉากและ	
อุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์.....	22

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		หน้า
	แนวคิดในการตัดแปลงสื่อจากบทประพันธ์มาเป็นบทละคร	
	โทรทัศน์.....	23
	แนวคิดเรื่องสัญญาณ.....	29
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3.	ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	39
	แหล่งข้อมูล.....	39
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	41
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	41
	การนำเสนอข้อมูล.....	43
4.	การวิเคราะห์เนื้อหาของการสร้างความหมายในการจัดฉากและ	
	อุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน".....	42
	กว่าจะเป็นฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์	
	เรื่อง "สี่แผ่นดิน".....	43
	การสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก.	46
	ความคาดหวังของทีมผลิตฉากในการสร้าง ความหมายของ	
	การนำเสนอฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์	
	สำหรับฉากพิธีโสกันต์ ฉากท่าเรือ ฉากคุมขันตบขันและ	
	ฉากบ้านคุณเปรมรัตนที่งระเบิด.....	48
	ลักษณะการนำเสนอฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากที่ได้ทำหน้าที่	
	สร้าง ความหมายในการบอกยุคสมัย บรรยากาศ เวลา	
	และสร้างอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตาม.....	62

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
ลักษณะการนำเสนอจากและอุปกรณ์ประกอบฉากในการได้ทำ หน้าที่สร้างความหมายต่าง ๆ ที่จะมาเสริมบุคคลิกตัว ละครให้เด่นชัด.....	74
ปัญหาและอุปสรรคในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก ละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ในฉากพิธีโสกันต์ ฉากท่าเรือ ฉากอุโมงค์ทันตโทษ ฉากบ้านคุณเปรมรัตน ที่งระเปิด.....	81
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	87
รายการอ้างอิง.....	95
ภาคผนวก.....	97
ประวัติผู้เขียน.....	110

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพแปลนจากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากพิธีโสกันต์ เขาไกรลาสจำลอง.....	50
2	ภาพสเก็ตซ์จากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากพิธีโสกันต์ เขาไกรลาสจำลอง.....	51
3	ภาพแปลนจากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากท่าเรือที่พลอยไปรับลูกชาย (ตาอัน) กลับจากเมืองนอก.....	53
4	ภาพสเก็ตซ์จากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากท่าเรือที่พลอยไปรับลูกชาย (ตาอัน) กลับจากเมืองนอก.....	54
5	ภาพแปลนจากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากकुम्ภันทรโทษ.....	56
6	ภาพสเก็ตซ์จากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากकुम्ภันทรโทษ.....	57
7	ภาพแปลนจากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากบ้านพลอยโดนเครื่องบินทิ้งระเบิด.....	60
8	ภาพสเก็ตซ์จากฝ้ายจากไทยที่วิธีช่อง 3 จากบ้านพลอยโดนเครื่องบินทิ้งระเบิด.....	61
9	ภาพประกอบจากละครโทรทัศน์ เรื่อง "สี่แผ่นดิน" จากพิธีโสกันต์ เขาไกรลาสจำลอง.....	65
10	ภาพประกอบจากละครโทรทัศน์ เรื่อง "สี่แผ่นดิน" จากท่าเรือที่พลอยไปรับลูกชาย (ตาอัน) กลับจากเมืองนอก.....	68

สารบัญภาพ(ต่อ)

ภาพที่		หน้า
11	ภาพประกอบจากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ฉากอุโมงค์หินตึก.....	71
12	ภาพประกอบจากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ฉากบ้านพลอยรัตนเครื่องปั้นทั้งระเบิด.....	73

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย